

sanasto

Sanaston lausunto sivistys- ja tiedejaostolle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp)

Satu Lundelin

26.10.2022

Sanaston pääviestit

- Kannatamme kuntien yhteistä e-kirjastoa – samalla on huolehdittava kirjallisuuden tekijöiden toimeentulon edellytyksistä.
- Riemuitsemme yleisten kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainauskorvausten etenemisestä ja kannatamme tiede- ja kulttuuriministerin ehdotusta, jonka mukaan
 - kehykseen varattuja vuoden 2023 e-lainauskorvausvaroja (1 M€) esitetään valtion talousarvioon vuoden 2023 täydentävässä talousarvioesityksessä
 - e-lainauskorvausten maksaminen vuonna 2023 aloitetaan ministeriön päätöksellä ja
 - e-lainauskorvauksia koskeva lainmuutos valmistellaan niin, että se tulee voimaan vuoden 2024 alussa.
- Huomautamme, että myös korkeakoulukirjastojen e-lainat tulee saada e-lainauskorvausten maksamisen piiriin.

Kirjallisuuden tekijät kannattavat e-kirjastoa mutta heidän toimeentulostaan on pidettävä huolta

- Kirjastolaitoksella on valtava merkitys sivistykselle ja lukutaidolle – kirjastot tuovat kirjallisuuden kaikkien ulottuville ja edistävät lukevaa elämäntapaa. Jotta suomalaisille on jatkossakin tarjolla monipuolista ja laadukasta luettavaa, kirjallisuuden tekijöiden tekijänoikeuksista ja edellytyksistä tehdä työtä on pidettävä huolta.
- **Lukemisen tavat ja muodot ovat olleet muutoksessa etenkin äänikirjojen suosion myötä ja tämä on vaikuttanut myös kirjallisuuden tekijöiden tulonmuodostukseen.**
 - Äänikirjasta maksettava palkkio on keskimäärin vain 1/5 vastaavan painetun kirjan tuotosta.
- **Lainauskorvaus on merkittävä osa kirjailijoiden ja kääntäjien tuloja.**
 - Kaunokirjailijoille se muodostaa keskimäärin 27 prosenttia kaunokirjallisesta työstä saaduista tuloista.
 - Kirjallisuuden kääntäjille keskimäärin noin kolmasosan kirjallisuuden kääntämiseen liittyvistä tuloista.
- **Lainauskorvauksen ulottaminen e-kirjoihin ja e-äänikirjoihin on ratkaistava, jotta e-kirjaston toiminta rakentuu kestäväälle pohjalle.**

E-lainauskorvauksen edistyminen

Mikä on tilanne?

- Eduskunnan joulukuussa 2021 antamassa lausumassa eduskunta edellytti e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaamisen saattamista mahdollisimman pian lainauskorvauksen piiriin.
- Kevään 2022 kehysriihessä e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainauskorvausta varten tehtiin miljoonan euron budjettivaraus vuosille 2023– 2026 (ei mainita valtion talousarvioesityksessä).
- Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen asetti toukokuussa hovioikeudenneuvos Kristiina Harengon selvittämään, miten e-aineistojen kirjastokäytön korvaaminen olisi mahdollista Suomessa järjestää. Selvityksen määräaika oli 15.9.2022 ja se julkistettiin 19.10.2022.
- Selvityksessä esitetään, että e-lainauskorvaus ulotetaan yleisten kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaukseen laajentamalla nykyisen lainauskorvausjärjestelmän soveltamisalaa. Lainauskorvausta voitaisiin selvityksen maksaa jo ensi vuonna opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä. Lainsäädännöllinen ratkaisu tekijänoikeuslakiin tuo kuitenkin vakautta järjestelmään ja luo oikeudelliset perusteet varata korvauksiin määrärahat valtion talousarviosta.

E-lainauskorvauksia jo vuonna 2023

- Ministeri Petri Honkonen vastasi 19.10.2022 kansanedustajien Pia Viitanen ja Eeva-Johanna Eloranta kirjalliseen kysymykseen (KK 494/2022 vp) e-lainauskorvauksia koskevan hallituksen esityksen tuomisesta eduskuntaan ja vuoden 2023 rahoituksesta.
- Vastauksen mukaan korvaus tekijöille vuoden 2023 e-lainaamisesta voitaisiin maksaa selvityshenkilön esittämällä tavalla opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä. Kehykseen varattuja vuoden 2023 e-lainauskorvausvaroja esitetään valtion talousarvioon vuoden 2023 täydentävässä talousarvioesityksessä.
- **Tekijänoikeuslain muutos, jolla turvattaisiin e-lainauskorvausjärjestelmän vakaus ja edellytykset e-lainauksen kehittämiseksi valmisteltaisiin niin, että lainmuutos tulisi voimaan vuonna 2024.**
- Vuotta 2022 koskevien e-lainauskorvausten maksaminen on mahdollista ministeriön päätöksellä vuonna 2023, mikäli lainauskorvauksia hallinnoivat järjestöt hankkivat tiedot tätä vuotta koskien.

Sanaston näkemys ratkaisusta

- Selvitys antaa etenemisaskeleet asian ratkaisemiseksi yleisten kirjastojen osalta.
- Erityisen ilahduttavaa on, ettei e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainauskorvauksen maksaminen vaadi välitöntä tekijänoikeuslain muutosta, vaan vuoden 2022 yleisten kirjastojen e-lainoista päästään maksamaan lainauskorvauksia jo vuonna 2023 ministeriön päätöksellä ja kehyksessä olevan 1 miljoonan euron määrärahan turvin.
- Korkeakoulukirjastoista tapahtuvan e-lainaamisen jääminen korvausten maksamisen ulkopuolelle on harmillista niiden kirjallisuuden tekijöiden kannalta, joiden teoksia käytetään oppimateriaalina korkeakouluissa ja lainataan paljon korkeakoulukirjastojen kautta. Myös korkeakoulukirjastojen lainoista on jo olemassa tilastoja, joissa lainat täyttävät e-lainan määritelmän.
- **Sanasto toivoo, että korkeakoulukirjastoja koskevat kysymykset saadaan ratkaistua ja myös korkeakoulujen e-lainat otetaan lainauskorvauksen piiriin samalla kun e-lainauskorvauksia koskeva tekijänoikeuslain muutos toteutetaan.**

sanasto

Sanasto on kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa yli 15 000 kirjallisuuden tekijää.

sanasto.fi | info@sanasto.fi | kirjastakorvaus.fi | Twitter: @InfoSanasto

Satu Lundelin

juristi

satu.lundelin@sanasto.fi

